

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE CEHALET VE SORUMSUZLUK KOL GEZİYOR

Türk müzeciliğinin babası Osman Hamdi Bey 19. yüzyıl sonlarında İstanbul'da ilk Türk müze binasını yaptırırken, padişahı böyle bir faaliyete ikna edebilmesinde başlıca rolü Sayda kazısından getirmiş olduğu ünlü lahitler oynamıştı. Lübnanda M.Ö. 6.-4. yüzyıllarda hüküm sürmüş ve antik Sidon (Sayda) şehrine gömülmüş olan Fenike krallarının mezarlarını ihtiva eden ve sanat değerleri çok yüksek olan bu 11 lahit Osman Hamdi Bey'in çabaları sonucunda kendilerini barandıracak ve layık oldukları şekilde teşhir edecek bir müze yapısına kavuşmuşlardı.

Sayda lahitleri Osman Hamdi Bey zamanında temizlenip onarıldıktan sonra Arkeoloji Müzesinin en mutena iki salonunda teşhire konmuşlardı. Bu eserler sadece Sidon krallığına ait önemli birer tarihi belge olmaları yönünden değil, fakat sanat değerleri açısından da eşsiz birer yapıtlardır. M.Ö. 5. ve 4. yüzyıl heykeltraşlığının bulunmaz örnekleri olan bu lahitlerin diğer bir önemli özelliği de birçoğunun üzerinde orijinal boyaalarının yer yer muhafaza edilmiş olmasıdır. Hatta boyaların ellenme sonucu tahrip olmaması için, bu koleksiyonun en ünlü eseri olan "İskender lahti" cam bir vitrin içine dahi alınmıştır.

Seksen yılı aşkın bir zamandanberi büyük bir titizlikle korunan bu lahitler 4 ay önce müze müdürü Altan Akat'ın emriyle temizletilmeye başlanmıştır. Büyük bir sorumsuzluk havası içinde yürütülen bu "temizlik" ameliyesi, eserlerde aşağıda belirtilen tahribata sebep olmuştur :

1. Temizlik sırasında kullanılan ilaçlı (asitli ?) su, mermerin yüzeyini donuklaştırmış, antik patinasını tahribetmiştir. Bunu özellikle insan biçimli olan iki mermer lahitte görmek mümkündür. Patinası böylece giden bu yüzeyler her çeşit hava kirliliğine aşırı hassas hale getirilmiş olduklarından, maalesef çok daha çabuk kirlenip kararacaklardır.
2. Temizlik sırasında uygulanan ilaçlı su, eserlerin eski onarımında parçaların birleştirilmesinde kullanılan malzemeyi eritmiş, parçaların açılmasına sebep olmuştur : Satrap lahdinin esas cephesinin sol alt köşesinden bir parça bu yüzden dışarı doğru bile fırlamıştır. Bu lahdin sol yanı dağılma tehlikesine maruz bırakılmıştır.
3. Likya lahtinde yapılan "temizlik" ameliyesinde akan sular lahtin belli yerlerini temizlemiş, arada siyah şeritler halinde pis sahalar kalmış, lahtin yüzeyi böylece alacalı bulacalı bir görünüme bürünmüştür. Bu "temizliğin" sonucunda, lahtin orijinal boyaalarının bir kısmı tamamen yok olmuş, bazısı da belli belirsiz hale gelmiştir. Mesela, lahtin zeminine ait mavi boya kalıntıları yok olmuş, kapaktaki hayvan kabartmalarının yeleleri eskiden bariz bir şekilde kırmızı renkte iken, şimdi bu renk soluk bir görünüm almıştır.
4. İskender lahtinin yanında duran 3 tane kabartmasız lahtin de kapaklarında boya ile bezenmiş olan asma dalı frizleri kullanılan ilaçlı su sebebiyle tahrip olmuş, boyaaların bir kısmı çıkmış, bir kısmı bulaşmış ve soluk bir görünüm almıştır.

Bu temizlik faciası Eylül ayı başında müzeyi dolaşmağa gelen bir ziyaretçinin durumu görmesi, bağırması ve müdüriyeti şikayet edeceğini söylemesi üzerine müdür tarafından durdurulmuştur. Bu ziyaretçinin sayesinde İskender lahti ve Ağlayan Kadınlar lahtinin de aynı akibete uğraması önlenmiştir.

İstanbul Arkeoloji Müzelerinin en önemli kolleksiyonunda meydana gelen bu tahribat hakkında ilgililer ne yapmıştır? Acaba olayın önemli olmayıp tahribatın küçümsenmesi yoluna mı gidilmiştir? Uluslararası bir skandala sebep olabilecek böyle bir olay zaman içinde uyutulmağa mı bırakılmıştır? Bu olayın sorumlusu yok mudur ve hiç olmazsa bundan sonra tekrarını önleyecek ne gibi tedbirler alınmıştır ?

Durumun bir an evvel açıklığa kavuşmasında sayısız yararlar vardır.

19 Aralık, 1980

D a ğ ı t ı m :

Sayın Cihat Baban - Kültür Bakanı

Sayın Nurettin Yardımcı - Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü

Sayın Orhan Alsaç - Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanı

Sayın Prof. Nezih Eldem - İst. Teknik Üni. Mekan Örgütlenmesi ve Donatımı Kür

Sayın Prof. Jale İnan - İst. Üni. Arkeoloji Kür. Başkanı

Sayın Prof. Halet Çambel - İst. Üni. Prehistorya Kür. Başkanı

Sayın Prof. Bahadır Alkım - İst. Üni. Önasya Arkeolojisi Kür. Başkanı

Sayın Dr. Nuşin Asgari - Arkeoloji Müzesi Klasik Eserler Böl. Şefi

Sayın Edibe Uzunoglu - Arkeoloji Müzesi Eski Şark Eserleri Böl. Şefi

Sayın Nekriman Olcay - Arkeoloji Müzesi Nümizmatik Kab. Şefi

Sayın Revza Ozil - Arkeoloji Müzesi Konservasyon Lab. Uzmanı

Sayın Nejat Özatay - Arkeoloji Müzesi Heykeltraşlık Atölyesi Şefi

Güzel Sanatlar Akademisi Başkanlığı

İTÜ Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Kürsüsü

İDMMA Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Kürsüsü

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALARC0800205